

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד

שעור מורה מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת נשא ע"ד:

- א. הניעור כל הלילה יכול לומר את כל ברכות השחר, מלבד את ברכות התורה, ברכת 'על נטילת ידיים', ברכת 'המעביר שינה', ברכת 'א-לוקי נשמה' וברכת 'על מצות ציצית' שפרטיהם יבוארו להלן.
- ב. אין לברך את ברכות השחר קודם עלות השחר¹. [אף שמי שישן וקם משנתו יכול לברך את ברכות השחר מחצות הלילה ואילך] מלבד את ברכת 'אשר נתן לשכוי בינה שלא יברכנה קודם עלות השחר אם לא שמע קול תרנגול, מ"מ מי שניעור בלילה לא יברכם קודם עלות השחר].
- ג. לגבי זמן עלות השחר נדפסו בלוחות זמנים שונים, ומן הראוי ללכת לגבי דינים אלו לפי הזמן המאוחר יותר². [באופק ירושלים הזמן הוא בשעה 4:08].
- ד. לאחר עלות השחר ראוי לשמוע את ברכות התורה ממי שישן בלילה, ומ"מ כל זמן שלא שמע את ברכות התורה יכול להמשיך ללמוד³.
- ה. מי שאין לו מי שיוציאנו בברכות התורה יכוון בברכת אהבה רבה שרוצה לצאת בה ידי חובת ברכת התורה, ולאחר התפילה⁴ ילמד מעט כדי להסמיך את הלימוד לברכה במידת האפשר.
- ו. מי שישן ביום בערב שבועות יכול לברך את ברכות התורה בבוקרו של חג השבועות, אף שהיה ניעור כל הלילה⁵, ומן הראוי שיברך מיד עם עלות השחר. [אא"כ התכוון בברכת אהבת עולם של ערבית לשם ברכת התורה ולמד מעט לאחר ערבית].
- ז. וה"ה⁶ במי שהולך לישון בבוקר [לאחר עמוד השחר] ומתפלל במנין מאוחר יותר יוכל לברך את ברכת התורה⁷.

¹ סידור הרב, וע"ע פסקי תשובות סימן מ"ו ס"ק י"ד הערה 161, וטעמו בזה צ"ב, ושמה כל שהיה ער כל שלא הגיע השחר לא הגיע זמן ברכות השחר, ורק כשישן וניעור מכיון שנעשה בריה חדשה יש כאן סיבה נוספת לחייבו בברכות השחר, ועדין צ"ע.

והעירוני שלגבי ברכת התורה ישנה סיבה נוספת שלא לברך קודם עלות השחר שהרי חייש' לשיטת ר"ת שברכת התורה שבירך ביום הקודם פוטרת עד בוקרו של היום הבא, וא"כ עדין לא התחייב בברכת התורה.

² מלבד מה שראוי לצאת מן הספק ולחכות לזמן שיהיה בודאי יום, הלא לדעת הרבה פוסקים עיקר ההלכה היא כסוברים שהילוך מיל הוא 18 דקות [וממילא עלות השחר הוא 72 דק' קודם הנץ החמה בימי ניסן ותשרי ובמקביל לזה בשאר ימות השנה], ויעוין במאמרו של מורינו הגר"מ שלזינגר זצ"ל בספר הזכרון "אש תמיד" שהוכיח שכן הוא במציאות.

³ עיין הליכות שלמה.

⁴ לכא' יש ללמוד מיד אחר שחרית והלל, ולא לחכות עד לאחר תפילת המוסף, ויש לעיין אם די בשמיעת מגילת רות.

⁵ כ"כ המ"ב [סימן מ"ז] בשם רעק"א, אמנם בשם החזו"א כתבו שהורה שלא לסמוך על זה. [ועיקר הנידון בזה הוא מדוע לא נהוג לברך ברה"ת אחר שינת היום, האם משום שחוששים לשיטת ר"ת שיש לברך רק כל בוקר אף שישן בינתיים, ואף הניעור בלילה יכול ללמוד עד עלות השחר, דא"כ שייך לומר ממ"נ כשישן ביום וכדברי רעק"א, או שחיישי' ששינת היום שהיא עראית לא נחשבת להפסק].

⁶ בשו"ת מחזה אליהו [סימן ד'] האריך להוכיח שה"ה לענין ברכות המעביר שינה וא-לוקי נשמה, וע"ע בס' אשי ישראל בתשו' מרן הגר"ק שליט"א תשו' כ' שחכך להחמיר בזה.

⁷ וכאן פשוט שאף אם התכוון בערב בברכת אהבת עולם לברכת התורה, הלא סוף סוף ישן שוב. [ולכא' כאן גם לר"ת לא נאמר שכוונתו לפטור מלילה עד לילה, ודוק].

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

- ח. לאחר עמוד השחר יש ליטול את הידים 6 פעמים, אולם אין לברך את ברכת 'על נטילת ידים' בבוקר אא"כ עשה צרכיו⁸ [וקינח או נגע בגופו], ואם אינו צריך לנקביו מן הראוי שישמע את ברכת 'על נטילת ידים' מאדם אחר.
- ט. את ברכות 'א-לוקי נשמה' ו'המעביר שינה' ראוי לשמוע מאחר, ואם אין לו מי שיוציאנו לא יברכם.
- את שאר ברכות השחר אין צורך לשמוע מאחר, ויכול לברכם בעצמו ככל יום.
- י. מי שישן בלילה חצי שעה ברציפות [אפילו שלא ישן על מטתו, אלא נרדם עם בגדיו על ידיו וכדומה] יכול לברך את כל ברכות השחר, ואין צריך לשמעם מאחר, [מלבד את ברכת על נטילת ידים שלא יברכנה אם לא עשה צרכיו כל שלא ישן חצי שעה לפחות על מטתו, וברכת התורה שאין לברכה כל שלא ישן חצי שעה על מיטתו].
- יא. לכתחילה [במידת האפשר] אין לצאת את ברכות אלו אלא ממי שמברכם ברבים, לפחות במעמד עשרה אנשים.
- יב. אין לברך על הטלית קטן את ברכת 'על מצות ציצית' אם היה לבוש בה כל הלילה, אלא יפטרנה בברכת 'להתעטף בציצית' שמברך על הטלית גדול, או ישמע את ברכת הציצית מאחר.
- יג. אין לברך על הציצית אף לאחר שעלה עמוד השחר כל זמן שלא הגיע זמן "משיכיר" [דהיינו שיש אורה בשמים כ"כ עד שיכול להבחין ע"י זה בין תכלת ללבן].
- למנהג ירושלים זמן זה הוא כשעה קודם הנץ [בשעה 4:35], אולם יש החוששים וממתינים עוד כ-10-20 דקות כדי שיצא הספק מן הלב.
- יד. אין ללכת לישון מחצי שעה סמוך לעלות השחר ואילך, אא"כ ביקש מאדם אחר שיעירנו, או שדאג מבעוד יום לשעון מעורר שיקיצנו לתפילת שחרית.
- טו. משהגיע זמן עלות השחר אין לאכול ולשתות כלל, ואף קודם לכן בחצי שעה הסמוכה לעלות השחר אין לאכול אכילת קבע [דהיינו לחם וי"א אף מזונות] יותר מכביצה.

⁸ לכאו' ה"ה אם נגע בנעליו, וקצ"ע מדוע הזכיר המ"ב דוקא עשה צרכיו.